

Домашнє завдання
7 клас

Предмет «Народознавство»
09-26-2020

Шановні учні, прошу всіх ознайомитися з темою «Українська сім'я», яка є в додатку. Бути готовими відповідати на питання по темі.

Також прошу почати готувати інформацію для практичної роботи «Дерево Роду», вимоги до неї є в додатку. Для її виконання у вас буде 2 тижні, але тим, хто підготує її на наступний урок буде додаткових +5 балів.

Шановні батьки, для цієї практичної роботи учням потрібна буде ваша підтримка: будь ласка, допоможіть їм зібрати всю потрібну інформацію про ваш рід. Зробіть це спільним заняттям, цікавим для вас і для дітей. Залучіть ваших дідусів та бабусь (якщо є змога).
Дякую.

З повагою, вчителька Народознавства
Оксана Заваденко

Практична робота

Зробити Дерево Роду щонайменше до 4го коліна за такою схемою:

- 1) власне студент + його рідні брати (сестри).
- 2) батьки.
- 3) дідусь та бабуся по батьковій лінії; дідусь та бабуся по маминій лінії.
- 4) батьки кожного з дідусів та бабусь.

Якщо ви знаєте про своїх дальших родичів, то коріння дерева роду можна продовжити.

Прошу зазначати інформацію про кожного з них у такій послідовності:

- *родинний стосунок (наприклад дід по матері),*
- *Прізвище, Ім'я,*
- *рік народження та смерті (якщо відомий)),*
- *країна народження та проживання,*
- *основне ремесло (рід занять) (наприклад – коваль, селянин, машиніст, працівник заводу, селянин, лікар тощо).*

За бажанням можна додати копію фотографій родичів (не обов'язково).

Якщо немає якоїсь частини інформації про того чи іншого родича, прошу у відповідному місці поставити три крапки (...).

Нагадую, що цей проект призначений пригадати студентам їхнє власне коріння, і він **буде повернутий додому** на зберігання.

За бажанням учні зможуть представити свої родові дерева на розгляд друзям у класі, за що отримають додаткову оцінку.

Сім'я завжди була основою суспільства, тому тип і форма її залежать від національних особливостей народу, соціальних та економічних відносин і змінюються разом з ними. Відомі нам історичні та археологічні матеріали свідчать про існування в Україні **моногамної сім'ї** від часу заселення її території. Ця форма сім'ї є найпоширенішою і на сучасному етапі.

Тип моногамної сім'ї визначається кількістю шлюбних пар і кровно споріднених членів у ній. За цією ознакою українські сім'ї можна поділити на **прості**, які ще називають «малими», «елементарними», «нуклеарними» (від латинського слова *nucleus* — ядро), «індивідуальними», і **складні**, що відомі також під назвою «великі», «нерозділені».

Проста сім'я складається з однієї шлюбної пари (чи одного з батьків) з неodrженими дітьми (або без них). Вона може бути кількох різновидів:

подружня пара;

повна сім'я — батьки та діти;

неповна сім'я — один з батьків і діти.

Серед українців традиційно переважали різні підтипи простих сімей. Найбільш поширеною в Україні в XIX — на початку XX ст. була повна проста сім'я. Дуже рідко зустрічалися сім'ї, які склалися лише з подружжя.

Інколи в українських селах траплялися неповні сім'ї. Як правило, вони виникали внаслідок смерті одного з подружжя і дуже рідко — через розлучення. Єдина причина розлучення допускалася - це відсутність дітей. Загалом у народі засуджувалась невірність, люди були проти розірвання шлюбу. Такої ж позиції дотримувалась церква.

Часом з різних причин чоловік чи жінка полишали свою сім'ю і створювали нову, в якій жили «на віру» (без церковного шлюбу). У селі такі невінчані подружжя не вважалися за сім'ї. До них ставилися негативно, оскільки такий крок вважався гріхом.

Вдови і вдівці з дітьми, які становили основну частину неповних сімей, намагалися якомога швидше одружитися. Щоправда, в народі засуджувалося повторне одруження раніше, аніж через рік по смерті чоловіка чи жінки. Часто траплялося, коли вдови і вдівці, які були сусідами, об'єднувалися на чоловічі та жіночі роботи.

Складна сім'я складається з декількох кровно споріднених **простих сімей**, кожна з яких може бути повною чи неповною і включати інших родичів.

Існує кілька різновидів складної сім'ї:

батьківська — одружені сини і доньки живуть разом з батьком;

братська — після смерті батька одружені брати і сестри продовжують жити під одним дахом.

Перехідним типом між простою і складною є **розширена** сім'я. Вона складається з однієї подружньої пари з дітьми і окремих близьких чи далеких

родичів (наприклад, хтось з батьків чоловіка або жінки, їхні неодружені брати або сестри та ін.). Часто цей тип сім'ї існував досить тривалий час.

Особливістю розвитку української родини є постійне **бажання до створення окремої індивідуальної сім'ї**. Це пояснюється певними психологічними рисами і своєрідністю національного характеру: українець найвищою цінністю вважає свободу, приватну власність і господарство, хоч би на крихітному клаптику землі.

Взаємини в сім'ї та тип авторитету. Вони значною мірою зумовлювалися типом сім'ї. Так, характерна ознака складної сім'ї полягала в тому, що її члени спільно обробляли землю і вели господарство, спільно споживали плоди своєї праці та разом жили. Земля, господарство, хата у великих батьківських сім'ях належали батькові. Таким чином, він керував усіма роботами й внутрішньосімейними стосунками. Цей тип авторитету називається **патріархальним** (від латинських слів *pater* — батько і *arche* — влада).

Після смерті батька велика сім'я відразу розпадалася на малі або ж деякий час продовжувала існувати як **братська**. У братській сім'ї батька заступав найчастіше **старший син**. У його обов'язки входило керувати господарством, за бажанням відокремлювати молодших братів, давати придане сестрам. Перш ніж прийняти важливе рішення, старший брат завжди радився з іншими дорослими членами сім'ї. Тобто у сімейних стосунках уже з'являються елементи рівноправ'я.

Інша особливість складної української сім'ї полягає в тому, що часто після **смерті батька нею керувала мати**. Це свідчить про традиційну незалежність української жінки й наявність елементів рівноправ'я навіть у великій патріархальній родині.

Зазвичай в українців батьки на старість ніколи не були самотніми. Згідно зі звичаєвим правом з батьками залишався жити один із синів:

- на Лівобережній Україні — переважно **молодший (звичай мінорату)**,
- а на Правобережній — **старший (майорат)**.

На практиці дуже часто батьки залишали біля себе того, з ким, на їх думку, буде краще доживати віку. Дочки з батьками залишалися лише в тому випадку, коли не було синів. У такій ситуації донька приводила до батьківської хати **приймака**.

Залишитися у **батьківському домі й доглядати батьків уважалося дуже почесним обов'язком**. Це було вигідно із матеріального боку: за звичаєвим правом українців, батьківська оселя і більша частина землі — так звана **дідизна** — залишалася тому, хто опікувався мамою і татом. Це правило поширювалося і на доньок, що також свідчить про рівноправне становище жінки в українській сім'ї.

Патріархальність влади в українській сім'ї була відносною і в основному виявлялась на побутовому рівні — як християнське розуміння послуху дружини чоловікові, дітей — батькам, усіх членів сім'ї — її голові.

В українців наприкінці XIX ст. були досить демократичні сімейні стосунки, де був майже рівномірний розподіл батьківського майна між усіма

членами родини, в тому числі й між доньками. Жінка (дружина, донька) нарівні з усіма мала право на особисте майно, яке вона могла придбати за власні гроші. Дочка також мала виключне право на *материзну* — землю, яку отримала в придане її мати. Це забезпечувало жінці певну незалежність і вигідно відрізняло її від жінок інших етнічних груп, що населяли Україну та сусідні країни.

Незалежність жінки зростала в простих сім'ях, оскільки в них було лише два дорослих виробники. Тут жінка вважалась рівноправним партнером. Чоловік з нею радився, доручав їй провадити господарство у його відсутність, коли з метою заробітчанства змушений був залишати рідну хату на довгі місяці чи роки. Важлива роль жінки, особливо в простій сім'ї, відображена в приказці: «Чоловік за один кут хату тримає, а жінка — за три».